

PIPACS A MAROKBAN

TARI ISTVÁN

Otthonod, azaz a kamra ajtaján tenyérnyi beizzadt üveg. Hiába lenék be rajta, kissé lehajolva, megroggyanva, csak saját tükörképemet látnám. A zajos ajtónyitásra szentélyedet előnti a fény. Érkezésem szó nélkül veszed tudomásul. Talán egy cseppet örülsz is, hogy nem az asszony rontott rád, a pipát átkozva. Mert asszonyod sokszor, szavaiddal élve: *nyelvelevessel traktál, amióta kiverte kezedből a kormánypálcát.*

A gyerekeid meglepődve vették tudomásul, hogy kiköltözködtél ebbe a kamrába. — Csak pipálni járok ki, anyátok nem bírja a füstöt — hazudtad nekik. Nem hitték el, tudták, hogy kint is alszol. — Jaj, csak apa meg ne fagyjon ott kint, jaj istenem, csak meg ne fagyjon! — sopánkodtak. — Azt a szégyent nem tudnánk elviselni. Mit szólnának az ismerősök? — Nem fagy az meg, olyan bőre van annak, mint a disznónak! — intette le őket pulykavörösen az asszonyod. — Ez, mama, nem vicc! — fenyegetődzték a gyerekek. Persze, azt jól tudták, ha egyszer megmakacsolod magad, minden úgy történik, ahogy akarod. — Még nyáron se engedje ki abba a szutyokba! — parancsoltak anyjokra a ritkán hazalátogató, idegen városban élő, magas beosztású gyerekeid. — Mit tudtok ti az életről — legyintettél fitymálkodva, amikor jó szóval próbálkoztak nálad. — Ti csak magatokkal törődjetek!

Melléd ülök, az ágyadra. A lópokróccal letakart szalmazsákra. Rám nézel. Hunyorítasz. Fehér, lelógó bajuszod alatt mintha mosolyognál. Hallgatunk. Tekintetemet végigjártatom a falakon, a téglákra állított almáriumon, a krumplis zsákokon, melyekben már csírázik a krumpli. A sarokban egy abronyicát látok a kormos végű piszkafa mellett. Hát persze, erre a kamrára nyíltott valamikor a kemence szája, nem is oly rég a forróság vörös fénye tódult ki ezen a kemenceszájon, melyet, mint általában a szájakat, befa-



Small, illegible text or signature at the bottom right of the main illustration.

laztak, betapasztottak. A tapasztás szélei még mindig látszanak, hiába akasztottak a néhai száj elé egy, a dolgok végére pontot tévő nagy, fekete üstöt.

Az asztal itt áll ágyad mellett. Egy összehajtható tetejű asztal. Lapját, mint könyvet nyitottátok, terítettétek szét a disznóölések idején. Böllérések írtak azokra a lapokra szép, hosszú betűket. Vér, só és zsír hatolt a betűk pórusaiba, fixálta évtizedekre a ki nem böngészett szövegeket. Kedvem lenne most belenézni az asztalfiába. Kifakult iratok, lejárt adócédulák között turkálni. Melyekbe, mint lemészárolt állatok húsába, bőrébe, a pecsét, a *hivatalos* pecsét lila tintája ivódott. Hol vannak már azok a mindenén átütő óriási pecsétek! Súlytalanná, légiessé váltak, a semmibe szublimáltak.

Ujjaidat figyelem moccsanlanul, meg a dohányleveleket az asztal lapján. Értük nyúlsz, egyenként az ajtó tenyérnyi fénye felé fordítod őket. Mint valami elszabott, túlméretezett ostyákat. Egyenként megvizsgálod őket, szakszerűen és hümmögve, mint röntgenfelvételeket az orvosok. Nem tudom, mit nézhetsz ennyire komótosan rajtuk. Tán a szétfutó ereket, tán csak arról akarsz újból megbizonyosodni, hogy minden rendben, minden a helyén van. Igazad van. Ezt nem elég csak sejteni. Erről állandóan, újból és újból meg kell bizonyosodni.

Még nem szóltunk egymáshoz egy szót sem. Nem kérdezek tőled semmit, csak bámulom, amint bütykös, kerges ujjaiddal göngyölni kezded a dohányleveleket. Feszés göngyöleget csinálsz belőlük. Beleizzadsz a műveletbe. Homlokod éppúgy gyöngyözik, mint étkezés közben. Az odaadásodat csodáltam mindig. Szinte kikészített ez a maximális belefeledkezésed, koncentrációd. Amibe belefogtál, az sohasem lehetett mellékes. Arra minden porcikáddal, sejtjeiddel — ha szabad így mondanom — odafigyeltél. Ezt kellene tőled, ezt szeretném tőled eltanulni.

Többször figyeltelek, anélkül, hogy tudtál volna róla. Egyszer — erre kitűnően emlékszem — kinn ültél a napon, néhány centis ősz hajad izzott az ellenfényben — minden részletet pontosan tudok —, s a színehagyott, összeropedezett hokedli szélére csöpp lekvárt kentél. Kissőprűvel a kezeden vártad a legyeket. Miután le-sújtottál, mindig pontosan megszámláltad az áldozatokat. Nem is a precizitásod, a fürgeséged ámitott el akkor. Mert, tudod te, hogy mi hol leszünk 89 éves korunkban? Valahol a csontmezőn, ha éppen tudni akarod! Szerze a világban, mindenütt vannak csontmezők, melyeket nem lehet úgy felszántani, hogy ne forduljon ki egy-

egy lábszár-, vagy borda-, vagy koponya-, vagy mit tudom én, hogy milyen csont. Azt néked jobban kellene tudnod, hogy a történelem sohasem takarékoskodott a csonttal. Sok helyütt még halomokra is futotta.

A feszes dohánygöngyöleget most az asztallapra, a vágódeszkára szorítod. A dohányvágóért nyúlsz, jól kifented még a hajnali köpködés, krákogás után: egy kaszaéldarab a saját kezűleg eszkalbált nyéllel. Lassan vágni kezded a dohányt, hihetetlenül vékony, szétomló szeleteket szelsz le a göngyölegből. Csipetnyi dohányt emelek az orromhoz. Szagolgom. Ha pioníróran lennék, ezt a csipetnyi dohányt szagolnátám meg a gyerekekkel, külön-külön mindegyik piroskendős lurkóval megszagolnátám, és utána arról mesélnék nekik, hogy ebben a csipetnyi frissen vágott dohány illatában minden benne van, *ami előtte volt, az is, ami utána következik, úgyszintén.*

Ujjaid közül fogy a dohánygöngyöleg. A friss vágás helyén néhez illatú, sötét nedvet izzad. Miután végeztél a dohányvágással, mellém ülsz az ágyra. Egy elkötött végű, fekete harisnyaszárat húzol elő a lajbizsebből, abba tömjük közösen az összevágott dohányt. A végén átadod a dohányacskót, én kevesebbet szórok el. Az én ujjaim még érzik a bizsergetést. Mint egy hadizsákmányt, adom át neked a keményre tömött, szalámi vastagságúra dagadt dohányacskót, harisnyaszárat.

Istenem, egyszer értekezmem kellene hosszan a szalámiról is. A dohány illatán kívül még a szalámi illata maradt meg orromban, a sok-sok zagyva illat közül, a gyerekkor sok-sok gyönyörű illata közül. Ha az óvodára gondolok, a szalámi illatával járó egykori melegség önt el. Nekem az uzsonna néven néhanapján kiflivel kiosztott vékony szalámszelet jelentette az óvodát, ahogyan annak a 14-es háborút megjárt bakának is a napi abrak jelentette a háborút. Olvastam naplóját. Megrendítőbb háborús katonanapló azóta sem járt kezemben. Bakánk kis noteszába napról napra feljegyezte — mintegy emlékeztetőül — az aznapi menüt. *Semmi többet!*

Huncutul rám mosolyogsz. Pipád megtömöd a dohányzacskóban. A földre köpsz, papucsoddal kened, taposod szét, mint a hernyókat. Néhányszor megszívod a pipát, hogy szelel-e, jó-e a huzata. A taplós zacskóért nyúlsz, egy ütet taplót fogsz a kovakőhöz, a bicskanyél nagyságú acéldarabbal csiholni kezded a követ. A szét-pattanó szikrák egyike a taplóba ragad, fűrgén ráfújsz, máris parázslík a tapló, füstöl, mint a pákavég. Gyorsan a dohányra nyo-

mod, mutatóujjaddal igazgatod. Nagyokat cuppogsz hozzá. Szipákolysz. Orrodon fújod ki a füstöt. Még mindig igazgatod a parazsat. Milyen jóízűen nézlek!

Üregem, most én következem. Egy kisüveget húzok elő belső zsebemből. Úgy teszel, mintha nem látnád. Lecsavarom kupakját, s hogy tudd, mi van benne, meghúzom, így adom át.

— Ez meg mi a manó? — szólalsz meg tettetett érdeklődéssel. Mielőtt meghúznád, az ajtó picsányi fénye felé böksz bütykös mutatóujjaddal.

— Nem tudhatja meg, nincs itthon — sepegem legyintve. — Kiment a temetőbe, találkoztam vele, ő adta ide a kulcsot.

Meghúzod az üveget. Szertartásosan rázkódsz hozzá. A parazsat nyomkodod szortyogó pipádba bőrkeményedéses ujjad hegyével, pikkelyes az, mint a sárkányok teste, háta. Jóságosan nézel rám. Újból meghúzod az üveget. Ismét rázkódsz hozzá szertartásosan. És én jól tudom, hogy ismét te követezel. Hogy hamarosan mesélni fogsz. Távoli tanyákról. Hihetetlenül sápadt szalonnájú özvegyasszonyokról, kemény húsú, hálás szemű vénlányokról. Kiknek azokon a rég széttúrt tanyákon suhogott holdfénynél is világosabb alsószoknyájuk. Akik, mint pipacs a marokban, ellobbantak a hosszú úton. Talán, amikor pattanásig feszült a petróleumlámpás cylinderében a levegő, amikor megmozdult a falon a védőszent képe.

Azokat a sikoltásokat, nyikordulásokat, melyekre kutyák vakkantottak, a befalazott kemenceszáj elé akasztott fekete üst nyelte el visszhangtalanul. Abban az üstben főttek le a csontról, főttek szét istenigazából, mielőtt még valaki jól összekavarta volna őket.